

НАРОДНА УКРАЇНЬСЬКА АКАДЕМІЯ

**ПРОГРАМА НАСКРІЗНОЇ ПРАКТИКИ
СТУДЕНТІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 054 – СОЦІОЛОГІЯ**

Видавництво НУА

НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ

**ПРОГРАМА НАСКРІЗНОЇ ПРАКТИКИ
СТУДЕНТІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 054 – СОЦІОЛОГІЯ**

Харків
Видавництво НУА
2016

УДК 316(072)
ББК 60.5р30
П78

*Затверджено на засіданні кафедри соціології
Народної української академії.
Протокол № 11 від 01.02.2016*

Упорядники: *О. В. Бірченко*
О. С. Овакімян

Рецензенти: канд. соціол. наук *Т. В. Зверко*
канд. соціол. наук *І. С. Нечитайло*

П78 **Програма** наскрізної практики студентів, які навчаються за спеціальністю 054 – Соціологія / Нар. укр. акад., [каф. соціології ; упоряд.: О. В. Бірченко, О. С. Овакімян]. – Харків : Вид-во НУА, 2016. – 20 с.

Програма наскрізної практики містить загальні положення, цілі практичної підготовки за фахом та завдання різних видів практики; за спеціальністю 054 – Соціологія, вимоги до її структури та змісту, перелік компетенцій, загальні вимоги до організації та контролю практичної підготовки в НУА та критерії оцінювання рівня практичної підготовки студентів.

УДК 316(072)
ББК 60.5р30

© Народна українська академія, 2016

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Сучасний ринок праці вимагає від кваліфікованих фахівців, крім ґрунтовних теоретичних знань, ще й певного досвіду роботи за обраним фахом. Якісна практика студента є невід'ємною частиною підготовки соціолога, яка забезпечує формування кола принципово важливих компетенцій професійного та особистісного характеру. Вона сприяє розвитку широкого спектру практичних навичок та умінь, спонукає до накопичення професійного досвіду та розширенню отриманих в університеті знань.

Практика у визначенні свого змісту та регулюванні механізмів організації спирається на «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затверджене наказом Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 року № 93; на навчальний план ХГУ «НУА»; «Положенням про проведення практики студентів ХГУ «НУА» від 27 квітня 2010 року; освітньо-кваліфікаційну характеристику бакалавра та освітньо-кваліфікаційну характеристику магістра; освітньо-професійну програму підготовки бакалавра і магістра, що забезпечують системність та послідовність формування у студентів професійних навичок протягом всього навчання. Базові напрямки вдосконалення практичної підготовки окреслює Закон України «Про вищу освіту».

Затребувані суспільством соціальні навички і професійна компетентність формуються у студентів протягом усіх років навчання з першого по шостий курс у рамках діючої в НУА «Комплексної програми безперервної практичної підготовки студентів». Практична підготовка послідовно поглиблюється й ускладнюється протягом всього періоду навчання:

I курс – психолого-педагогічна безвідривна практика.

II курс – виробнича практика.

IV курс – соціально-технологічна практика.

V курс – професійно-дослідницька та педагогічна практика (без відриву від навчання).

VI курс – виробнича практика.

Програма наскрізної практики розкриває основні змістовні компоненти усіх видів практики, їх специфіку, цілі, завдання, професійні компетенції, що мають бути засвоєні й досягнуті студентами в певний період освітньої діяльності, критерії оцінки їх ефективності.

У відповідності до вимог сучасного суспільства до рівня компетентності спеціаліста завдання, що пропонуються студентам в рамках їх практичної підготовки, сприяють:

- розвитку їх творчих здібностей;
- вдосконаленню вмінь формулювати проблеми та визначати шляхи їх вирішення на основі пошуку та аналізу необхідної інформації, знання кількісних та якісних методів проведення соціологічних досліджень;
- закріпленню способів освоєння нових знань та вмінь.

Практика, яку проходять студенти факультету «Соціальний менеджмент», базується на таких принципах:

- зв'язок практики з вивченими теоретичними курсами;
- зв'язок практики з життям, відповідність її змісту та організації вимогам, які пред'являються сьогодні до фахівців-соціологів;
- комплексний характер практики, її спадкоємність, що передбачає поступове ускладнення, збагачення і розвиток загальнокультурних, соціальних і професійних компетенцій майбутніх спеціалістів.
- диференціація і індивідуалізація практики з урахуванням особливостей студентів і конкретних умов баз практики.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою практичної підготовки соціологів є закріплення набутих студентами знань, навичок та вмінь, які мають безпосередній вплив на професійний та особистісний рівень майбутнього спеціаліста.

Студенти поступово повинні придбати навички проблемного соціологічного і соціально-гуманітарного мислення; визначення та творчого аналізу проблем суспільного життя, тенденцій його розвитку.

Соціолог повинен реалізувати на практиці вміння системно аналізувати соціальну реальність; вміти використовувати різноманітні методологічні підходи та методики її вивчення; вирішувати проблеми, що виникають в її ході. Виконання цих завдань повинно спиратися на глибокі теоретичні знання, а також на вміння демонструвати і реалізовувати особистісні якості, в тому числі, організаційного і професійного характеру.

Кожен освітньо-кваліфікаційний рівень передбачає досягнення певних ступенів оволодіння практичними та теоретичними знаннями за спеціальністю «Соціологія» та спеціалізацією, пов'язану із соціальним управлінням.

Психолого-педагогічна безвідривна практика на першому курсі організовується згідно до моделі підготовки соціолога освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра із поглибленою психологічною складовою. Метою практики є формування у студентів уявлення про місто та значення психолого-педагогічних дисциплін у майбутній професійній діяльності і навичок використання психологічних методів дослідження на практиці.

Основними завданнями практики студентів є такі:

- виховання професійно-значущих якостей особистості соціолога із поглибленою психологічною підготовкою;
- виховання стійкого інтересу, любові та поваги до своєї професії;
- первісне формування і розвиток психолого-педагогічних і організаційних навичок і вмінь;
- розвиток первісних практичних навичок в області психолого-педагогічної діагностики.

Подальший розвиток навичок виконання трудових і професійних функцій за спеціальністю проходить у період *виробничої практики* на другому курсі після завершення літньої екзаменаційної сесії. За змістом це психолого-педагогічна практика, що розвиває психологічні основи управлінської діяльності.

Метою виробничої (психолого-педагогічної) практики є закріплення, поглиблення і збагачення психологічних, педагогічних і соціологічних знань в процесі їх використання при вирішенні конкретних соціально-педагогічних завдань.

У ході цієї практики студенти на основі досвіду, отриманого під час проходження практики на попередньому курсі, реалізують наступні *завдання*:

- систематизація та закріплення знань з таких дисциплін, як «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Педагогіка», «Теорія соціальної роботи», «Психодіагностика»;
- поглиблення та вдосконалення знань та навичок, що забезпечують адаптацію студентів до умов та вимог професійної діяльності, що в свою чергу формує основи професійної ідентичності майбутніх спеціалістів;
- закріплення навичок роботи з великими обсягами інформації та вміння формулювати актуальні професійні проблеми;
- відпрацювання навичок конкретизації проблемних ситуацій та постановки завдань у рамках професійної діяльності;
- розширення знань щодо методики дослідницької роботи та вдосконалення навичок прикладної психодіагностики при аналізі конкретних явищ та процесів, що пролягають у сфері професійних інтересів майбутніх спеціалістів;
- формування готовності вирішувати поставлені завдання, уміння розробляти відповідний план дій та рекомендації з його практичної реалізації.

Крім навичок, набутих у ході психолого-педагогічної практики, і виконання визначених видів діяльності практика потребує від студентів знання основних соціально-психологічних закономірностей формування, розвитку і функціонування груп; уміння використовувати методи математичної обробки емпіричного матеріалу; вміння вести пропаганду психологічних знань письмово та усно; володіння методикою розробки рекомендацій за результатами психологічних досліджень.

Соціально-технологічна практика на четвертому курсі забезпечує зростання рівня професійної підготовки студентів, систематизує і закріплює знання, навички та вміння, одержані в процесі теоретичного навчання та попередніх практиках. Така практика забезпечує підвищення рівня професійної підготовки майбутніх соціологів, дозволяє систематизувати і закріпити теоретичні знання з таких базових дисциплін, як «Загальна соціологічна теорія», «Соціологія управління», «Соціологія праці і трудових колективів», «Методологія і методи соціологічних досліджень», розвиває спеціалізацію, що склалася на факультеті «Соціальний менеджмент», – поглиблена підготовка з соціології та психології управління.

Метою соціально-технологічної практики студентів-соціологів є закріплення теоретичних знань та набуття практичних навичок і досвіду дослідницької роботи за допомогою практичного оволодіння методами соціологічного аналізу проблем соціального розвитку підприємства, регіону, суспільства в цілому.

Досягнення мети реалізується завдяки виконанню таких *завдань*:

- актуалізація теоретичних знань в розробці елементів програми та інструментарію соціологічного дослідження соціальних явищ і процесів на підприємстві, регіоні;

- розвиток навичок творчого, самостійного осмислення соціальних процесів і явищ, обґрунтування способів їх вирішення;

- аналіз соціальної структури і соціальної складової діяльності підприємства на основі вивчення статистичних даних і показників його розвитку;

- практичне застосування соціологічних методів збору, обробки і аналізу інформації для діагностики соціальних проблем розвитку організації, підприємства, регіону;

- розвиток навичок теоретичного обґрунтування вживаних методів і підходів до вирішення соціальних проблем;

- набуття досвіду взаємодії та ділового спілкування в трудовому колективі;

- підвищення адаптивних здібностей до організаційних умов і професійних вимог.

У процесі соціально-технологічної практики здійснюється інтенсивне формування професійних навичок і умінь, становлення соціолога, здатного самостійно аналізувати, досліджувати ті чи інші соціальні проблеми і розробляти соціальні програми, технології, рекомендації по їх вирішенню.

Сформовані практичні компетенції становлять складову стандарту освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів із напрямку підготовки «Соціологія» з урахуванням спеціалізації в області соціального управління.

Подальша практика на 5-6-му курсах спрямована на формування компетенцій стандарту освітньо-професійної програми підготовки магістрів із напрямку підготовки «Соціологія».

Студенти п'ятого курсу проходять *професійно-дослідницьку та педагогічну практику* (без відриву від навчання). *Метою* такої практики є розвиток здібностей і формування навичок науково-дослідницької і педагогічної роботи студентів на основі оволодіння ними сучасними теоретичними і практичними знаннями.

Основними завданнями професійно-дослідницької та педагогічної практики є:

- поглиблення професійних знань, освоєння інноваційних наукових напрямів;

- ознайомлення з методикою, психолого-педагогічними засадами викладання, придбання досвіду викладацької діяльності;
- визначення теми перспективного наукового дослідження, робота над нею.

Для студентів шостого курсу організовується виробнича практика.

Виробнича практика студентів-соціологів передбачає сукупність заходів, спрямованих на закріплення теоретичних знань і їх критичну перевірку, розвиток практичних умінь і навичок по виконанню професійних функцій під час проведення повного циклу соціологічних досліджень, аналізі соціального розвитку об'єктів управління, підготовці практичних рекомендацій з проблем соціального розвитку і управління. Практика включає також заходи, спрямовані на формування професійних навичок, пов'язаних з управлінням персоналом.

Метою такої практики є: закріплення знань, одержаних в ході теоретичного навчання, набуття студентами практичних навичок самостійної професійно-трудової діяльності. Мета практики, її зміст обумовлюють постановку конкретних завдань, які повинні бути виконані студентами в процесі практичного навчання. Такими *завданнями* є:

- розвиток навичок творчого, самостійного мислення, навчання методам і способам його реалізації в професійній діяльності;
- формування умінь постановки і теоретичного пояснення проблем, які виникають в процесі професійної діяльності, соціальних відносинах на підприємстві, в колективі, в організації, місті, регіоні;
- розвиток умінь визначати шляхи вирішення виявлених соціальних проблем і завдань професійної діяльності;
- подальший розвиток навичок збору, систематизації, обробки, аналізу матеріалів, одержаних в ході конкретно-соціологічного дослідження, правильного їх підбору для верифікації пояснень суспільних проблем і явищ;
- освоєння навичок і умінь професійного практичного та міжособистісного спілкування; підтримка відповідних відносин у виробничому, науково-дослідному колективах; розвиток адаптивних здібностей до роботи в колективах і на підприємствах різних форм власності відповідно до професійної і трудової діяльності;
- розробка конкретних пропозицій і рекомендацій щодо поліпшення роботи на підприємствах – місцях проходження практики.
- самостійне вивчення наукових, науково-практичних джерел гуманітарного, соціокультурного і соціологічного напрямку, пов'язаних із характером професійної діяльності з метою удосконалення загальної теоретичної і практичної підготовки;
- самоаналіз результатів практики і якості виконаних професійних функцій, самооцінка рівня досягнутої кваліфікації і компетентності з метою співвідношення власного рівня підготовки і здібностей для виконання трудових і професійних функцій за фахом.

Різноманітні професійні види діяльності під час виробничої практики студентів шостого курсу призначені стимулювати самостійність професійної діяльності студента щодо аналізу складних соціально-професійних проблем.

Таким чином, практична підготовка студентів у ході практик характеризується системністю, комплексністю та послідовністю, що забезпечує високий професійний рівень випускників.

3. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Спадкоємність і збагачення практичної складової професійної компетентності майбутнього спеціаліста – соціолога із поглибленою психологічною підготовкою, спеціалізацією, що пов'язана із соціальним управлінням, забезпечується чіткою та логічною побудовою змісту усіх видів практики і визначеністю критеріїв реалізації їх цілей та завдань.

Психолого-педагогічна практика здійснюється в СЕПШ «НУА». Така практика організовується у другому семестрі протягом 11 тижнів. В період цієї практики студенти знайомляться з організацією і системою роботи відповідних підрозділів, беруть участь в повному циклі підготовки і проведення психологічних досліджень, працюють разом із педагогами-організаторами.

Зміст психолого-педагогічної практики	Компетенції, вміння
1. Ознайомлення з роботою кафедр початкового навчання, психологічної служби ХГУ «НУА».	– здатність розширювати базові знання основ психології, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості базові знання основ психології; – розуміти систему, функції та специфіку роботи відповідних підрозділів.
2. Участь у діагностичному процесі, що проводиться спеціалістами психологічної служби, з метою отримання практичних навичок і первісного діагностичного досвіду.	– здатність ставити і вирішувати завдання у області своєї професійної компетенції; – вміння складати психолого-педагогічний портрет особистості учня; – здатність до співробітництва, ефективної комунікації в процесі набуття практичного досвіду.
3. Організація і проведення педагогічного заходу в одній із навчальних груп початкової школи.	– здатність аналізувати деякі педагогічні ситуації; – здатність організувати один із видів педагогічної діяльності.

Розвитку мети психолого-педагогічної практики сприяє *виробнича практика* на другому курсі, яку проходять студенти протягом 4-х тижнів. Під час її проходження розширюється рамка використання методів психолого-педагогічних досліджень (спостереження, анкетування, соціометрія, природний експеримент, тощо) у реальних умовах діяльності педагога-організатора, соціального робітника, спеціаліста соціальних служб.

Проведення виробничої практики можливо в дитячих оздоровчих таборах, комітетах зі справ сім'ї та молоді обл-, міськ-, райадміністрацій, волонтерських організаціях тощо.

Також проходження психолого-педагогічної практики не виключається і в самому вищому навчальному закладі шляхом виконання студентами спеціально розроблених завдань в студентських групах ХГУ «НУА», класах СЕПШ при ХГУ «НУА».

Зміст виробничої (психолого-педагогічної) практики	Компетенції, вміння
<p>1. Виконання визначених функцій педагога-організатора, соціального працівника, спеціаліста соціальної служби на базі практики, співробітництво з представниками баз практик і її основним контингентом (студентами, школярами, викладачами, вчителями, представниками адміністрації).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – здатність розширювати базові знання основ психології, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості базові знання основ психології; – вміння використовувати методи та засади соціальної роботи; – здатність до роботи в команді, організувати гармонійні стосунки з учасниками спільної діяльності, оцінювати результати власної діяльності стосовно досягнення окремих та загальних цілей діяльності; – здатність до ефективної комунікації в процесі набуття практичного досвіду.
<p>2. Аналіз основних соціально-психологічних закономірностей розвитку та функціонування групи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – здатність застосовувати професійно профільовані знання в галузі загальноосвітніх дисциплін у процесі розв'язання професійних завдань; – здатність аналізувати вікові закономірності розвитку психічних процесів, індивідуальних відмінностей особистості у ситуаціях вирішення міжособистісних і групових конфліктів; – здатність організувати і проводити виховні заходи.

3.Проведення психолого-педагогічної діагностики особистості та колективу.	<ul style="list-style-type: none"> – здатність на якісному рівні використовувати методи психолого-педагогічних досліджень (тестування, консультування, спостереження та ін.) – здатність вивчати суб'єкти конкретної діяльності та взаємовідносини між ними.
4.Розробка конкретних практичних рекомендацій з надання допомоги в соціальній адаптації дітей і підлітків.	<ul style="list-style-type: none"> – здатність аналізувати результати психологічних досліджень і розробляти на їх основі рекомендації з надання допомоги в соціальній адаптації дітей і підлітків.

Соціально-технологічна практика включає комплекс заходів, спрямованих на закріплення теоретичних знань і розвиток практичних навичок проведення соціологічних досліджень і аналізу соціального розвитку об'єкту дослідження в конкретних умовах. Вона проводиться в VIII семестрі без відриву від навчання протягом 15 тижнів. Під час проходження практики студенти знайомляться з формами та методами діяльності спеціальних соціальних та соціологічних служб і підрозділів підприємств і організацій, беруть безпосередню участь у їх роботі, застосовуючи на практиці соціологічні методи збору, обробки та аналізу інформації для діагностики соціальних проблем розвитку організації, галузі, регіону; виконують завдання керівника від бази практики, а також загальні та індивідуальні завдання, розроблені керівником практики від вищого закладу освіти. Проходження студентами такої практики включає два етапи:

1. Ознайомлювальний – вивчення і аналіз соціальної структури підприємства/установи; ознайомлення з формами і методами діяльності спеціалізованих соціальних служб і підрозділів, організації в цілому.

2. Виробничий – безпосередня участь в роботі соціальних і соціологічних служб, участь в проведенні соціологічних досліджень, виконання індивідуальних практичних завдань.

Зміст соціально-технологічної практики	Компетенції
1.Ознайомлення із структурою та діяльністю підприємства, його цілями, їх спрямованістю, системою соціального планування і її конкретними результатами.	<ul style="list-style-type: none"> – здатність ставити і вирішувати завдання у області своєї професійної компетенції; – здатність аналітично мислити, бути проникливим та об'єктивним, прагнути до наукових пошуків оптимальних рішень і творчої взаємодії з зацікавленими особами; – вміння аналізувати проблеми та процеси, що мають соціальне значення,

	<p>використовувати методи гуманітарних наук у різноманітних видах професійної та соціальної діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> – вміння аналізувати типології і структури сучасних організацій; – на основі аналізу результатів власних спостережень, використовуючи процедури соціологічного аналізу, визначати стан соціального планування, його результативність і дієздатність трудового колективу.
<p>2. Аналіз організаційної і соціальної структури підприємства.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – наявність і уміння аналізувати організаційну структуру з точки зору її ефективності; – здатність визначати переваги і недоліки соціальної структури підприємства, а також пов'язані з цими недоліками соціальні проблеми.
<p>3. Вивчення актуальних проблем соціального характеру на підприємствах і організаціях, самостійна розробка методології та інструментальних засобів соціологічного аналізу у відповідності із умовами, цілями і завданнями.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – здатність чітко уявляти структуру сучасного гуманітарного знання, вміти аналізувати проблеми та процеси, що мають соціальне значення, використовувати методи гуманітарних наук у різноманітних видах професійної та соціальної діяльності; – вміння провадити аналіз соціальної ситуації з використанням новітніх соціологічних даних; – вміння використовувати методологію системного підходу до дослідження соціальної дійсності; – на основі аналізу соціальної ситуації вміння визначати мету та завдання емпіричного соціологічного дослідження; – вміння розробляти програму соціологічного дослідження, соціологічний інструментарій дослідження; – вміння проводити аналіз та давати рекомендації за підсумками соціологічного дослідження; <p>здатність виявляти соціальні проблеми та конфліктні ситуації, використовувати превентивні заходи щодо їх прояву.</p>

<p>4. Самостійний пошук, моніторинг, оцінка та обробка джерел інформації.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – вміння застосовувати інструменти математичного аналізу для обробки емпіричної та статистичної інформації; – вміння користуватися всіма програмами Microsoft Office, ОСА, бази даних Access, Інтернет, поштовими програмами та ін.; – професійне володіння комп'ютером та інформаційними технологіями в сфері соціологічних досліджень;
<p>5. Участь в роботі соціальних і соціологічних служб, організацій, підприємств, розробка заходів, спрямованих на вирішення соціальних проблем.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – здатність розуміти специфіку роботи соціолога в організації; – здатність визначати переваги і недоліки діяльності спеціалізованих соціальних і соціологічних служб і підрозділів, організації в цілому; – на основі виробничих завдань, використовуючи методику складання фахової документації, термінологічні словники тощо, дотримуючись норм сучасної української літературної мови та принципи професійного спілкування, вміння спілкуватися з учасниками трудового процесу, складати професійні тексти та документи, здійснювати аналіз і корегування текстів; – в умовах усних ділових контактів з використанням прийомів і методів усного спілкування і відповідних комунікативних методів, здатність застосовувати прагматичну компетенцію з метою ефективного виконання професійних завдань; – з огляду на визначену належність свою та оточення до певного етносу, вміння підтримувати сприятливий психологічний клімат у процесі спільної діяльності; – бути готовим до самостійної професійної діяльності і виконання поставлених завдань; – здатність самостійно розробляти пропозиції і рекомендації щодо вирішення соціальних проблем, що засновані на

	професійних соціологічних знаннях, а також розробляти механізми узгодження інтересів соціальних груп і спільнот; – дотримання професійної етики соціологічної діяльності.
--	--

Соціально-технологічна практика проводиться в науково-дослідницьких соціологічних центрах, соціологічних службах, лабораторіях підприємств та установ; відділах кадрів і соціальних службах підприємств; лабораторії проблем вищої школи, лабораторії планування кар'єри ХГУ «НУА»; управліннях у справах сім'ї та молоді міського самоврядування, райдержадміністрацій.

Практичні основи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» закладаються в рамках *професійно-дослідницької та педагогічної практики* (без відриву від навчання), що проводиться протягом навчального року і передбачає декілька етапів, які тісно взаємопов'язані між собою і спрямовані на підготовку фахівця із соціології. Зміст такої практики передбачає систематичну та поглиблену роботу над темою перспективного наукового дослідження, формування навичок і надбання досвіду роботи з педагогічної діяльності у вищій школі.

На цьому етапі студенти проходять теоретичне навчання, яке передбачає читання циклу психолого-педагогічних і методичних дисциплін.

Теоретичне навчання доповнюється пасивною та активною педагогічною практикою.

Зміст професійно-дослідницької та педагогічної практики	Компетенції, вміння
1. Ознайомлення з основами педагогічної діяльності, її науковим обґрунтуванням, методичним забезпеченням. Ознайомлення з науково-методичним комплексом документів на кафедрі Участь у заходах, що підвищують методичну кваліфікацію.	– знання системи методичного забезпечення педагогічного процесу у вищій школі; – вміння аналізувати традиційні та інноваційні методів викладання, їх переваги, визначати ефективність; – вміння аналізувати науково-методичні елементи навчального процесу; – виявляти та використовувати методи підвищення рівня компетентності.
2. Активне опанування педагогічного досвіду в реальній викладацькій практиці. Участь у виховній та	– розглядати та організовувати власну викладацьку діяльність як складову освітньої діяльності колективу; – професійне володіння методами та

<p>профорієнтаційній роботі.</p>	<p>засобами педагогічного викладення соціологічної інформації;</p> <ul style="list-style-type: none"> – в процесі соціологічних досліджень, викладацької діяльності та соціальної практики враховувати стан та настрої колег, студентів, респондентів, рівень психологічної напруги в колективі; – при оцінці власної соціологічної, викладацької діяльності та соціальної практики пріоритетними вважати соціальні та гуманітарні критерії; – формулювати власну соціологічну позицію щодо подій та явищ суспільного життя на основі ціннісного ставлення до історичного минулого та наукового підходу до проблем сучасного розвитку; – здатність чітко викладати результати власних соціологічних досліджень для широкої аудиторії; – здатність застосовувати психологічні, педагогічні і методологічні знання в проведенні лекційного і семінарського заняття; – здатність організовувати і проводити виховні заходи.
<p>3.Робота над темою перспективного наукового дослідження</p>	<ul style="list-style-type: none"> – вміння застосовувати соціологічний підхід як узагальнюючий та синтезуючий задля аналізу складних проблем; – знання новітніх соціологічних теорій та методологічних підходів до аналізу суспільства; – вміння формулювати і обґрунтовувати актуальність теми, об'єкт, предмет, мету дипломного дослідження – вміння розробляти структуру дослідження, заносити інформацію, обробляти та оновлювати соціологічні бази даних; вміння оцінювати результати власної наукової, навчальної та суспільної діяльності як частину загальних соціологічних досліджень, освітнього процесу та соціальних дій.

За результатами практики студенти повинні продемонструвати високий (достатній) рівень теоретичної і методичної підготовки, володіння психолого-педагогічними навичками за вибраною навчальною дисципліною, які відкривають можливості для майбутньої викладацької та науково-дослідницької діяльності. Характеристики практичної підготовки студентів відповідають вимогам ефективного виконання посадових обов'язків у зазначеній сфері.

Подальший розвиток навичок та вмінь, що здобуті на попередніх курсах навчання, студенти набувають під час *виробничої* практики.

Виробнича (соціально-менеджерська) практика студентів закріплює формування базових компетенцій соціолога, спеціаліста із соціального управління в області дослідження, аналізу та прогнозування соціальних явищ та процесів; соціологічного дослідження, аналізу та прогнозування соціальних явищ та процесів у галузі праці та управління персоналом; соціологічного та соціально-психологічного профконсультування; проведення конкретних соціологічних досліджень, складання банку соціологічних даних з проблем трудових відносин на підприємстві, зв'язків з громадськістю (PR) і реклами, соціального і політичного маркетингу (CR), політичного і адміністративного управління; розробки практичних рекомендацій. Тим самим вона готує їх до виконання широкого спектру видів управлінської діяльності, затребуваних на сучасному ринку праці України.

Зміст виробничої практики	Компетенції, вміння
<p>1. Аналіз особливостей діяльності підприємства (організації) через активну залученість у виробничі процеси. Виявлення проблем в діяльності підприємства (організації чи окремих підрозділів) з метою формулювання конкретних пропозицій щодо оптимізації його роботи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – здатність використовувати знання сучасних соціологічних теорій та методологічних підходів до аналізу суспільства; – здатність застосовувати знання галузевих соціологічних дисциплін для макро- і мікросоціологічного аналізу, побудови соціологічних моделей; – наявність і уміння виявляти проблемні аспекти у діяльності підприємства (організації); їх осмислення з управлінської точки зору; – навички складання рекомендацій по вдосконаленню роботи підприємства (організації) на основі соціологічного аналізу.
<p>2. Безпосередня участь в роботі підприємства (організації чи окремих підрозділів), виконання</p>	<ul style="list-style-type: none"> – на основі соціологічних досліджень та соціологічних знань здійснювати аналіз та надавати рекомендації щодо розвитку

<p>конкретних соціально-професійних функцій, пов'язаних, зокрема з управлінням персоналом.</p>	<p>соціальних процесів, що протікають на мікро- мезо- та макрорівні соціальної взаємодії;</p> <ul style="list-style-type: none"> – використовуючи знання з соціологічних дисциплін, здатність запропонувати комплекси рішень у галузі соціального управління, у тому числі, у сфері управління персоналом та PR; – на основі аналізу результатів власних спостережень, використовуючи процедури соціологічного аналізу, вміння приймати рішення щодо трудового колективу; – на основі соціологічних досліджень здатність здійснювати аналіз та надавати рекомендації щодо розвитку організації, впроваджувати нові форми і методи організації робіт з соціального менеджменту; – здатність використовувати методи та засади соціального прогнозування; – здатність використовувати методи та засади соціального та управлінського консультування. – вміння аналізувати ефективність здійснених управлінських заходів щодо оптимізації діяльності підприємства (організації чи окремого підрозділу); – дотримання професійної етики соціологічної діяльності; – дотримання етики ділового спілкування в роботі з колегами, респондентами в процесі суспільної діяльності.
<p>3. Проведення соціологічного чи соціально-психологічного дослідження з проблем діяльності підприємства (організації чи окремого підрозділу).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – навички вільного володіння комплексом методик та методів аналізу соціальних, соціологічних та психологічних наук; – здатність організувати соціологічне дослідження з вивчення соціальних проблем підприємства (організації чи окремого підрозділу); – професійне володіння комп'ютером та інформаційними технологіями в сфері соціологічних досліджень.

Особливістю виробничої практики на шостому курсі є те, що вона носить активний характер і пов'язана з наступними етапами практичної підготовки майбутніх фахівців:

- етапом ідентифікації, на якому студент освоює сутність і зміст майбутньої професійної діяльності, співвідносить її якісні і кількісні характеристики зі своїм рівнем кваліфікації і досягнутої компетентності, можливостями виконувати ті або інші види роботи;

- етапом самореалізації, на якому студент може випробувати свої здатності до даної професійної діяльності та реалізувати отриманні під час навчання навички на практиці.

Виробнича практика може проходити на підприємствах та в організаціях будь-якої форми власності. Місцями проходження практики можуть бути науково-дослідницькі центри, соціологічні служби, лабораторії підприємств, організацій та установ; служби управління персоналом; кадрові, рекрутингові агенції; громадські організації; соціальні служби; служби зв'язків із громадськістю; управління у справах молоді міського самоврядування, райадміністрацій; обласному управлінні у справах сім'ї та молоді.

Методологічна специфіка всіх етапів практики з фаху, види діяльності по виконанню програми, форми та методи контролю, вимоги до звіту студентів розробляються в методичних рекомендаціях стосовно кожного виду практики, видаються студентам та керівникам практики і є для них відповідним документом.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в ХГУ «НУА» здійснює керівник лабораторії планування кар'єри, декан факультету «Соціальний менеджмент», завідувач кафедри соціології.

Науково-методичне керівництво практики забезпечує відповідна кафедра.

До керівництва практикою залучаються досвідчені викладачі, які беруть безпосередню участь у навчальному процесі. Керівники практики затверджуються рішенням відповідної кафедри.

Керівник лабораторії планування кар'єри контролює підготовленість баз практики, відповідність їх вимогам розроблених програм, готує необхідні документи для укладання угоди з підприємствами та організаціями, спільно з деканом розподіляє студентів на бази практики. Всі взаємовідносини з базами практики регламентуються та закріплюються типовою угодою. Перед початком практики керівник лабораторії планування кар'єри спільно з представником кафедри соціології та деканатом проводить інструктивні збори студентів, видає їм необхідні документи (направлення, щоденник, методичні рекомендації, індивідуальні завдання). Спільно з керівниками практики від навчального закладу контролює перебіг практики, забезпечує тісну взаємодію всіх її учасників, бере участь у прийомі заліку з практики.

Кафедра своєчасно розробляє методичні рекомендації з кожного виду практики, затверджує на своїх засіданнях керівників практики, організує прийом звітів та складання заліків, аналізує підсумки кожної практики на засіданні кафедри.

Контроль за виконанням вимог і завдань практики здійснюється двома формами: поточною і підсумковою.

Поточний контроль здійснюється керівником практики від кафедри. Під час поточного контролю перевіряється своєчасність заповнення щоденника практики і виконання графіка проходження практики і підготовки звіту.

Підсумковий контроль проводиться наприкінці практики. Студенти зобов'язані подати на кафедру звіт про проходження практики і захистити його. Захист звіту не може бути оцінено найвищим балом, якщо звіт без поважних на то причин не було надано у належний термін.

Керівники практики від кафедри надають необхідну методичну, організаційну допомогу студентам, не рідше одного разу на тиждень проводять консультації, рецензують письмовий звіт та приймають залік з практики в складі комісії кафедри.

Студент-практикант зобов'язаний не пізніше ніж за 7 днів надати кафедрі:

- письмовий звіт,
- щоденник практики, підписаний керівниками практики від підприємства і навчального закладу,
- відгук-характеристику з бази практики.

Після завершення процедури захисту всі документи (програма практики, щоденник і захищений звіт) здаються керівнику практики від відповідної кафедри, який передає їх у лабораторію планування кар'єри. Захищений звіт і супровідна документація до нього здається в архів.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Загальна оцінка практики диференційована й складається з: якості проходження практики, якості виконаного звіту, характеру оформлення і презентації звіту, виконання індивідуальних завдань. Таким чином, до уваги беруться наступні критерії:

№	Критерій оцінювання
1	Виконання графіку проходження практики та своєчасність подачі звіту
2	Відповідність звіту вимогам з оформлення та структури
3	Повнота та самостійність аналізу і наукова обґрунтованість висновків
4	Наявність елементів новизни, практичної та теоретичної (наукової) значущості у висновках і практичних рекомендаціях звіту з практики
5	Форма презентації звіту на захисті та відповіді на питання комісії
6.	Врахування характеристики-відгуку з бази практики

Оцінка «**відмінно**» передбачає:

- високу оцінку виконання функціональних обов'язків, окремих доручень і завдань, відсутність зауважень і порушень під час проходження практики;
- підготовлений відповідно до вимог і наданий у строк звіт із практики з обов'язково наявністю практичних рекомендацій за результатами практики;
- під час захисту практики демонстрацію глибокого розуміння специфіки виконаних функціональних обов'язків, бачення практичних кроків із розв'язання проблем, виявлених під час практики.

Оцінка «**добре**» передбачає:

- хорошу оцінку виконання функціональних обов'язків, окремих доручень і завдань, відсутність зауважень і порушень під час проходження практики;
- підготовлений відповідно до вимог і наданий у строк звіт із практики;
- під час захисту практики демонстрацію розуміння специфіки виконаних функціональних обов'язків, бачення практичних кроків із розв'язання проблем, виявлених під час практики.

Оцінка «**задовільно**» передбачає:

- задовільну оцінку виконання функціональних обов'язків, окремих доручень і завдань, наявність незначних зауважень і порушень під час проходження практики;
- підготовлений відповідно до вимог, але з незначними порушеннями, звіт із практики;
- під час захисту практики демонстрацію, але слабку, розуміння специфіки виконаних функціональних обов'язків.

Заборгованість з практики розглядається на загальних підставах як академічна заборгованість.

Студент, який не пройшов практику чи отримав незадовільну оцінку, направляється на практику повторно у позанавчальний час.

Навчальне видання

**ПРОГРАМА НАСКРІЗНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ,
ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
054 – СОЦІОЛОГІЯ**

Упорядники: БІРЧЕНКО Олена Володимирівна
ОВАКІМЯН Ольга Сергіївна

В авторській редакції

Комп'ютерний набір: *О. В. Бірченко, О. С. Овакімян*

Підписано до друку 17.03.16. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Ум. друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 0,91.
Тираж 60 пр. Зам. №

План 2014/15 навч. р., поз. № 21 в переліку робіт кафедри

Видавництво
Народної української академії
Свідоцтво № 1153 від 16.12.2002.

Надруковано у видавництві
Народної української академії

Україна, 61000, Харків, МСП, вул. Лермонтовська, 27.